

Булатова Олена,
доктор економічних наук, професор,
перший проректор
Маріупольський державний університет
o.bulatova@mdu.in.ua
<https://orcid.org/0000-0001-7938-7874>
Вишняков Олександр
аспірант
Маріупольський державний університет
o.vyshniakov@mdu.in.ua
<https://orcid.org/0009-0008-1350-057X>

МІЖНАРОДНА ГУМАНІТАРНА СИСТЕМА: ВИКЛИКИ ТА НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Операційна система міжнародної гуманітарної системи постійно ускладнюється, що пов'язано, перш за все із зростанням гуманітарних потреб у світі. У період з 2011 по 2020 рік кількість людей, які отримали допомогу, зросла на 59 мільйонів, протягом 2021-2022 рр. їх кількість знову зросла на 74 мільйони [1]. Такий експоненціальний характер зростання пов'язаний із погіршенням кліматичних змін, поширенням конфліктів, криз, пандемій. За прогнозними оцінками до 2026 року міжнародна гуманітарна система буде спроможна задовольнити лише частину гуманітарних проблем через ресурсні обмеження з одного боку, та подальше загострення глобальних викликів – з іншого, серед яких особливо слід відзначити наступні: погіршення кліматичної кризи, повільне економічне зростання, поглиблення асиметрії та нерівностей, зростання нестабільності та поширення конфліктів, пандемії та спалахи захворювань, а також подальшу фрагментацію геополітичного ландшафту світової економіки.

Ситуація ускладнюється тим, що в умовах невизначеності кризи створюються частіше, вразливість посилюється, відповідно, ще більша кількість людей будуть потребувати гуманітарної допомоги на місцевому, національному та міжнародному рівні.

Відповідно до Global Humanitarian Overview 2023, кількість людей, що потребують відповідної гуманітарної підтримки становить 365 млн. осіб (станом на жовтень 2023 року) на суму близько 56 млрд. долл. Це максимальні обсяги, які зафіксовано за остання тридцять років спостережень та моніторингу гуманітарної підтримки в світі.

Розрив між фінансовими потребами та ресурсами наразі становить 41 мільярд доларів [2.с.3], як наслідок, виникає надскладне питання вибору – кому саме допомогти, маючи обмежене доступне фінансування.

Протягом двох останніх десятиліть кількість вимушених переміщень продовжує зростати в усьому світі. До середини 2022 року загальна кількість вимушено переміщених осіб у всьому світі зросла приблизно до 103 мільйонів (рис.1).

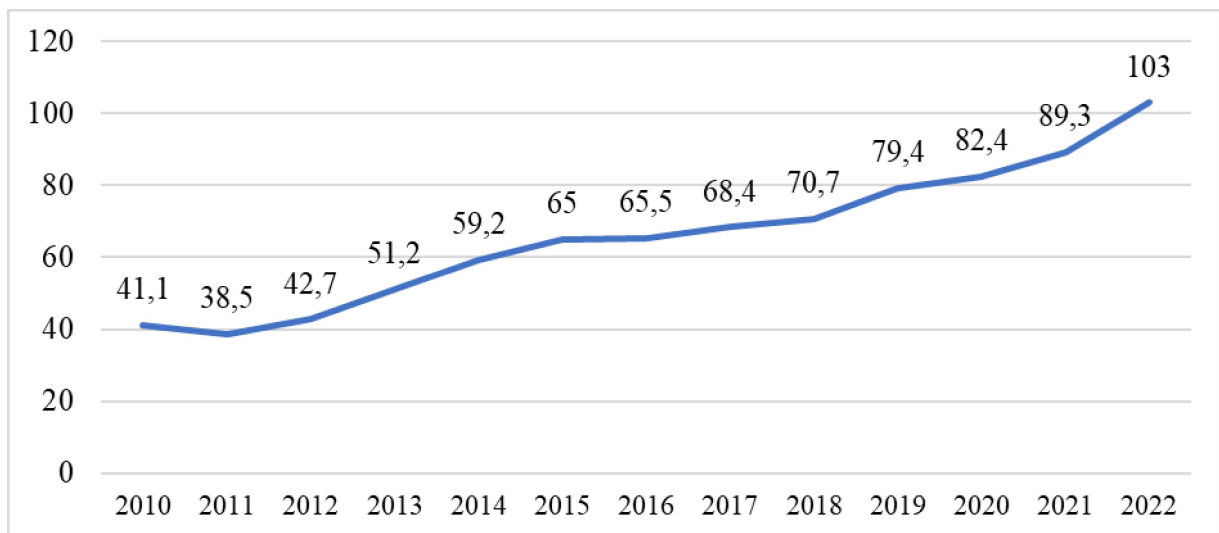

Рис.1. Динаміка кількості ВПО в світі, млн.осіб

Джерело: [2]

Стрімке зростання кількості вимушених переселенців пов'язано із війною РФ в Україні, що почалась у 2014 році із анексії Криму та окупації частини території Донецької та Луганської областей. Війна спричинила на світовій мапі нові потоки вимушеної міграції, масштаби якої вибухнули після 24 лютого 2022 року. Якщо до 24.02.2022 року міграція населення мала переважно внутрішній характер (кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) становило близько 1,5 млн.осіб), то з початком відкритої фази війни кількість внутрішньо переміщених осіб перевищила 5,9 мільйонів [3]. За даними Міжнародної організації з міграції станом на 25 вересня 2023 року в Україні кількість ВПО оцінюється в 3,7 млн.осіб, за кордон виїхало понад 6,2 млн.українців. Визволення частини українських територій надало можливість 22% переселенців повернутись з-за кордону [4].

Найгострішим наслідком військової російської агресії стала гуманітарна криза, яка торкнулася мільйонів пересічених українців та спричинила найбільші міграційні потоки біженців та переселенців. Існуюча система оперативної гуманітарної допомоги, якої вкрай потребують українські переселенці, виявила певні проблеми у наданні гуманітарної допомоги. За даними МЗС України, лише через Європейський механізм цивільного захисту (EUCPM) за весь час повномасштабного вторгнення в Україну надійшло понад 43 тис. тонн гуманітарної допомоги. Війна змусила появу в Україні нових міжнародних благодійних організацій і фондів. Проте, згідно з результатами дослідження (проведеного Humanitarian Outcomes у травні 2022 року на замовлення Центру гуманітарних інновацій Великої Британії за підтримки Міністерства закордонних справ у справах Співдружності та розвитку Великої Британії), міжнародні гуманітарні організації, які були вже працюючи в Україні на початку активної фази війни, показали недостатню підготовленість і неефективне планування. Незважаючи на залучення значних сум грошей, міжнародні організації не змогли забезпечити швидке вливання ресурсів для зміцнення та розширення існуючих місцевих інструментів реагування. Навіть після трьох місяців війни більшість грошей міжнародних організацій залишалася невикористаною. Усе це актуалізує критичний аналіз існуючої системи гуманітарної допомоги та розробку рекомендацій щодо формування багаторівневої системи гуманітарної допомоги.

Відповідно до Стратегічного плану на 2023-2026 рр Управління ООН з координації гуманітарних питань (OCHA's Strategic Plan 2023-2026: Transforming Humanitarian

Coordination)[1] визначено шість пріоритетів трансформації координації гуманітарної допомоги:

- Послідовне гуманітарне реагування, що сприяє стійкості громади та досягненню конкретних результатів захисту людей,
  - Системне та передбачуване лідерство щодо доступу
  - Рішення для тривалого внутрішнього переміщення
  - Інклюзивне гуманітарне реагування
  - Гуманітарне фінансування, що впливатиме на життя людей
  - Стратегічний аналіз ризиків і тенденцій для адаптації до мінливого ландшафту
- Зазначені пріоритети не відображають усіх питань, які потребують вдосконалення, а визначають ті напрями роботи, що потребують трансформацій.

Список літератури

1. OCHA (2023)a. OCHA's Strategic Plan 2023-2026: Transforming Humanitarian Coordination
2. OCHA (2023)b. Global Humanitarian Overview, October Update (Snapshot as of 31 October 2023)
3. IOM (2022)a. Ukraine Returns Report (25 November – 5 December, 2022).
4. IOM (2023)b. Conditions Of Return Assessment Round 4 Factsheet (2023).

УДК 321.304

Грідіна Ірина,
докторка історичних наук, професорка,
професорка кафедри політології та міжнародних відносин
Маріупольський державний університет
i.gridina@mdu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-3398-7708>

Осіпова Злата
аспірантка кафедри політології та міжнародних відносин
Маріупольський державний університет
z.osipova@mdu.edu.ua
<https://orcid.org/0009-0007-7688-1747>

ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ ГУМОРОМ: ЯК СМІХОВА КУЛЬТУРА ПЕРЕМАГАЄ РОСІЙСЬКІ НАРАТИВИ

Відомий історик Тімоті Снайдер називає російсько-українську війну останньою колоніальною війною в Європі, бо Росія веде себе як імперія, яка прагне витіснити, домінувати та експлуатувати свою колонію [1].

Століттями український народ намагався відвоювати свою незалежність за часів Мазепи, Петлюри, Скоропадського, і ці спроби зазнавали невдачі. Радянське минуле виявилось найпідступнішою колоніальною спадщиною, якою й дотепер просякнуті чисельні наративи ментального простору пересічних громадян. В УРСР за формальним статусом національно-державної української мови та культури ховалася реальна політика позбавлення українців національної пам'яті та ліквідація українського культурного простору. Знищення української ідентичності стратегічна мета російського керівництва під час російсько-української війни. Семантичну війну російські стратеги вважають найвищим рівнем війни: «семантична війна - це війна за право давати явищам свої імена» [6]. Недарма на тимчасово окупованих територіях